

Kwalifikacje osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunki i metody uboju i uśmiercania zwierząt.

Dz.U.2004.205.2102 z dnia 2004.09.21

Status: Akt obowiązujący

Wersja od: 31 grudnia 2012 r.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia 9 września 2004 r.

w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt²⁾

Na podstawie art. 34 ust. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 oraz z 2004 r. Nr 69, poz. 625, Nr 92, poz. 880 i Nr 96, poz. 959) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) kwalifikacje osób uprawnionych do zawodowego uboju;
- 2) warunki przemieszczania, przetrzymywania, unieruchamiania w celu dokonania uboju lub uśmiercenia zwierząt;
- 3) warunki i metody uboju i uśmiercania zwierząt stosownie do gatunku.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) przemieszczaniu - rozumie się przez to wyładunek lub przewóz i przepędzanie z platform rozładunkowych, zagród lub pomieszczeń znajdujących się na terenie ubojni lub do miejsca uboju;
- 2) przetrzymywaniu - rozumie się przez to utrzymywanie zwierząt w pomieszczeniach, zagrodach, wydzielonych obszarach na terenie ubojni w celu zapewnienia im niezbędnej opieki przed ubojem;
- 3) unieruchamianiu - rozumie się przez to metody ograniczające ruchy zwierzęcia w celu dokonania efektywnego jego ogłuszenia lub uśmiercenia;
- 4) uśmierceniu - rozumie się przez to każdą czynność powodującą śmierć zwierzęcia.

§ 3.

1. Unieruchamianie, ogłuszanie, wykrwawianie lub uśmiercanie zwierząt bez wykrwawiania przeprowadzają osoby, które:

- 1) ukończyły 18 lat;
- 2) posiadają wykształcenie co najmniej zasadnicze zawodowe;

3) odbyły szkolenie teoretyczne oraz trzymiesięczną praktykę na stanowisku ubojowym, pod stałym nadzorem osoby posiadającej udokumentowany 3-letni staż pracy na stanowisku ubojowym.

2. Kwalifikacje, o których mowa w ust. 1 pkt 3, są potwierdzane dokumentem, który jest przechowywany w ubojni.

3. Czynności związane z przemieszczaniem i przetrzymywaniem zwierząt mogą być wykonywane przez osoby inne niż określone w ust. 1, jeżeli odbyły miesięczny staż w ubojni pod stałym nadzorem osoby posiadającej udokumentowany 3-letni staż pracy przy przemieszczaniu i przetrzymywaniu zwierząt.

4. Osoby nadzorujące, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 3, wyznacza podmiot prowadzący ubojnię po udzieleniu zgody przez powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce położenia ubojni.

§ 4. Zwierzęta w czasie przemieszczania, przetrzymywania, unieruchamiania, ogłuszania, uboju lub uśmiercania chroni się przed stresem, bólem lub cierpieniem.

§ 5.

1. Konstrukcja i wyposażenie ubojni oraz urządzenia w niej używane powinny zapewniać ochronę zwierząt przed zbędnym niepokojem, bólem lub cierpieniem.

2. Narzędzia, sprzęt oraz instalacje służące do ogłuszania lub uśmiercania zwierząt powinny być zaprojektowane, wykonane, utrzymywane i używane w sposób pozwalający na szybkie i skuteczne ogłuszenie lub uśmiercenie zwierząt.

3. W miejscu uboju zapewnia się zapasowe wyposażenie i narzędzia służące do ogłuszania lub uśmiercania zwierząt przygotowane do użycia w przypadku awarii.

4. Wyposażenie i narzędzia, o których mowa w ust. 3, są kontrolowane przed każdym rozpoczęciem uboju.

§ 6. Zwierzęta jednokopytne, przeżuwacze, świnie, króliki i drób dostarczone do ubojni w celu uboju przemieszcza się w sposób określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

§ 7.

1. Zwierzęta, o których mowa w § 6, unieruchamia się w sposób zapobiegający zadawaniu im bólu, cierpień lub urazów.

2. Kończyn zwierząt nie krępuje się, a zwierząt przed ogłuszeniem lub uśmierceniem nie podwiesza się.

3. Bydło poddawane ubojowi zgodnie z obyczajami religijnymi zarejestrowanych związków wyznaniowych jest unieruchamiane przy użyciu mechanicznych urządzeń służących do krępowania.

4. Drób lub króliki można podwieszać przed ogłuszeniem, przy czym podczas ich ogłuszania ciało zwierzęcia powinno być rozluźnione w celu zapewnienia całkowitego i natychmiastowego pozbawienia wrażliwości na ból.

5. Nie jest podwieszeniem, o którym mowa w ust. 2, trzymanie zwierząt w urządzeniach unieruchamiających.
6. Zwierzęta, które ogłusza się z zastosowaniem mechanicznych lub elektrycznych urządzeń przykładanych do głowy, unieruchamia się w taki sposób, aby efekt ogłuszenia został osiągnięty w jak najkrótszym czasie.
7. Do ogłuszania koni lub bydła mogą być stosowane urządzenia ograniczające ruchy głowy.
8. Niedopuszczalne jest stosowanie urządzeń do elektronarkozy w celu unieruchamiania i przepędzania zwierząt.

§ 8.

1. Zwierzęta, o których mowa w § 6, przed ubojem niezwłocznie ogłusza się przez zastosowanie:

- 1) urządzenia z zablokowanym bolcem lub
- 2) urządzenia udarowego, lub
- 3) elektronarkozy, lub
- 4) dwutlenku węgla;
- 5) pałki - w przypadku małych partii królików.

2. ¹ (utracił moc).

3. Strusie ogłusza się wyłącznie przez zastosowanie urządzenia udarowego lub elektronarkozy.

4. Szczegółowe warunki i sposoby stosowania urządzeń, o których mowa w ust. 1, są określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

5. Zwierzęta ogłusza się wyłącznie w przypadku, gdy można przystąpić do ich wykrwawiania przed upływem czasu określonego w § 10.

§ 9.

1. Zwierzęta, o których mowa w § 6, uśmierca się przez:

- 1) użycie broni palnej lub
- 2) porażenie prądem, lub
- 3) zastosowanie dwutlenku węgla, lub
- 4) dekapitację lub dyslokację kręgów szyjnych - wyłącznie w przypadku drobiu;
- 5) zastosowanie komory próżniowej - wyłącznie w przypadku bażantów i przepiórek pochodzących z hodowli fermowych;
- 6) ² zastosowanie śmiertelnej dawki środka stosowanego do narkozy lub eutanazji - wyłącznie w przypadku uśmiercania zwierząt w związku ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt.

2. Szczegółowe warunki i metody uśmiercania zwierząt, o których mowa w ust. 1, są określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

§ 10.

1. Wykrwawianie zwierząt:

- 1) ³ rozpoczyna się po ich ogłuszeniu, przy czym nie później niż w:
  - a) 60 sekund - w przypadku bydła i jednokopytnych,
  - b) 15 sekund - w przypadku owiec i kóz,
  - c) 15 sekund - w przypadku pozostałych zwierząt ciepłokrwistych,
  - d) 60 sekund - w przypadku świń ogłuszonych przez zastosowanie dwutlenku węgla,
  - e) 20 sekund - w przypadku świń wykrwawianych w pozycji wiszącej,
  - f) 10 sekund - w przypadku świń wykrwawianych w pozycji leżącej;
- 2) kończy się przed odzyskaniem przez zwierzę świadomości;
- 3) ⁴ powinno być obfite i całkowite oraz wykonane w możliwie najkrótszym czasie przez nacięcie co najmniej jednej tętnicy szyjnej lub naczyń ją poprzedzających.

2. Przed zakończeniem wykrwawiania zwierząt:

- 1) nie przeprowadza się żadnych czynności związanych z obróbką poubojową;
- 2) nie stosuje się pobudzenia elektrycznego.

3. W przypadku gdy jedna osoba wykonuje czynności ogłuszania, podwieszania i wykrwawiania, wszystkie te czynności wykonuje się kolejno na jednym zwierzęciu, a następnie przystępuje do ich wykonywania na następnym zwierzęciu.

4. W przypadku wystąpienia awarii urządzenia używanego do wykrwawiania drobiu ogłuszoną partię drobiu niezwłocznie poddaje się wykrwawieniu przy użyciu noża.

§ 11.

1. Zwierzęta, o których mowa w § 6, poddawane ubojowi poza ubojnią unieruchamia się, ogłusza i wykrwawia w sposób określony w § 7, 8 i 10.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do drobiu, królików, świń, owiec i kóz poddawanych ubojowi w gospodarstwie na potrzeby własne gospodarstwa, przy czym świnię, owcę i kozy ogłusza się przed wykrwawieniem.

3. Uboju świń, owiec i kóz w gospodarstwach dokonują wyłącznie osoby posiadające kwalifikacje, o których mowa w § 3 ust. 1.

§ 12.

1. Przepisy § 8 do zwierząt, o których mowa w § 6, poddawanych ubojowi związanemu ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt stosuje się odpowiednio.

2. Przepisy § 8 ust. 1 pkt 1, 3, 4 i ust. 5 oraz § 9 do zwierząt, o których mowa w § 6, poddawanych uśmiercaniu związanemu ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku uśmiercania zwierząt związanego ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt:

1) po zastosowaniu urządzenia, o którym mowa w § 8 ust. 1 pkt 1, natychmiast po ogłuszeniu zwierzęcia wprowadza się sondę w otwór w czaszce zwierzęcia w sposób zapewniający zniszczenie pnia mózgu i spowodowanie śmierci zwierzęcia;

2) natychmiast po ich ogłuszeniu przykładają się elektrody do serca zwierzęcia i przy zachowaniu tych samych parametrów doprowadza do migotania komór i zatrzymania akcji serca - w przypadku zastosowania elektronarkozy.

§ 13.

1. Zwierzęta futerkowe z gatunków lis pospolity, lis polarny, norka, tchórz, jenot, nutria, szynszyla i królik uśmierca się przez zastosowanie:

- 1) urządzeń działających mechanicznie powodujących penetrację mózgu lub
- 2) środka znieczulającego w dawce śmiertelnej, lub
- 3) porażenia prądem powodującego zatrzymanie akcji serca, lub
- 4) chloroformu, lub
- 5) dwutlenku węgla, lub
- 6) tlenku węgla.

2. Szczegółowe warunki i metody uśmiercania zwierząt, o których mowa w ust. 1, są określone w załączniku nr 4 do rozporządzenia.

§ 14.

1. Jednodniowe pisklęta ptaków z gatunków: kura, kaczka, gęś, indyk, bażant, przepiórka, perlica, kaczka pizmowa, struś uśmierca się w wylęgarniach przez zastosowanie:

- 1) urządzeń mechanicznych powodujących natychmiastową śmierć lub
- 2) dwutlenku węgla.

2. Zarodki gatunków ptaków wymienionych w ust. 1 uśmierca się w sposób określony w ust. 1 pkt 1.

3. Urządzenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1:

- 1) jest wyposażone w szybko obracające się ostrza lub wypustki z polistyrenu;
- 2) ma wydajność wystarczającą do natychmiastowego uśmiercenia wszystkich umieszczonych w nim ptaków.

4. Ptaki uśmiercane przez zastosowanie dwutlenku węgla umieszcza się, do czasu stwierdzenia ich śmierci, w atmosferze o najwyższym osiągalnym stężeniu gazu, dostarczonego przez 100 % źródło dwutlenku węgla.

§ 15.

1. Zwierzęta używane w procedurach doświadczalnych uśmierca się przez:

- 1) iniekcję śmiertelnej dawki środka stosowanego do narkozy lub eutanazji lub
- 2) zastosowanie środków używanych do narkozy wziewnej, lub
- 3) wykrwawienie zwierzęcia w trakcie narkozy;

- 4) użycie broni palnej lub urządzenia z zablokowanym bolcem - w przypadku dużych ssaków i gadów;
- 5) uderzenie w głowę powodujące utratę świadomości w połączeniu ze skrwawieniem lub zniszczeniem mózgu - w przypadku ryb, płazów, małych gadów, ptaków, królików, świnek morskich, szczurów, chomików i myszy;
- 6) macerację w urządzeniu, o którym mowa w § 14 ust. 1 pkt 1 - w przypadku ptaków mających nie więcej niż 72 godziny;
- 7) dekapitację - w przypadku ryb, płazów, gadów, ptaków, gryzoni i królików o masie ciała nieprzekraczającej 300 g, przy czym zwierzęta zimnokrwiste uprzednio ogłusza się;
- 8) dyslokację kręgów szyjnych - w przypadku płazów, gadów, ptaków i ssaków o masie ciała nieprzekraczającej 150 g;
- 9) porażenie prądem - w przypadku ryb, płazów, ptaków, świń, owiec, kóz, cieląt i królików;
- 10) zastosowanie środków chemicznych wchłaniających się przez skórę i skrzela - w przypadku kręgowców wodnych.

2. Zwierzęta domowe uśmierca się w sposób określony w ust. 1 pkt 1.

§ 16. Przepisów § 11-15 nie stosuje się do zwierząt, które niezwłocznie uśmierca się w przypadku zagrożenia zdrowia publicznego.

§ 17.

1. Ranne lub chore zwierzęta poddaje się ubojowi lub uśmierca w miejscu, w którym się znajdują.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zwierząt przewożonych do uboju sanitarnego lub uboju z konieczności, jeżeli lekarz weterynarii uznał, że dalszy transport nie narazi ich na zbędne cierpienie.

§ 18. Traci moc rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz dopuszczalnych metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz. U. Nr 70, poz. 643).

§ 19. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

---

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej - rolnictwo, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. Nr 134, poz. 1433).

²⁾ Przepisy niniejszego rozporządzenia wdrażają postanowienia dyrektywy 93/119/WE z dnia 22 grudnia 1993 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas uboju lub zabijania (Dz. Urz. WE L 340 z 31.12.93 r., z późn. zm.).

Dane dotyczące ogłoszenia aktu prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszym rozporządzeniu, dotyczą ogłoszenia tego aktu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej - wydanie specjalne.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK Nr 1⁵

WARUNKI PRZEMIESZCZANIA ZWIERZĄT NA TERENIE UBOJNI

1. Zwierzęta dostarczone do ubojni:

- 1) wyładowuje się niezwłocznie przy użyciu odpowiedniego sprzętu i urządzeń służących do wyładunku zwierząt ze środków transportu;
- 2) chroni się przed działaniem czynników atmosferycznych oraz zapewnia odpowiednią wentylację, jeżeli oczekiwanie na wyładunek jest konieczne;
- 3) przetrzymuje się oddzielnie - w przypadku gdy ich gatunek, płeć, wiek lub różne miejsca pochodzenia mogą powodować wzajemne ranienie;
- 4) schładza się przez zastosowanie odpowiednich środków - w przypadku ich przegrzania spowodowanego wysoką temperaturą i dużą wilgotnością powietrza;
- 5) poddaje się kontroli dwa razy dziennie w przypadku ich przetrzymywania; kontrola obejmuje sprawdzenie kondycji i stanu zdrowia zwierząt.

2. Zwierzęta i oseski, które doznały urazów w czasie transportu lub w ubojni, poddaje się niezwłocznie ubojowi, a w przypadku gdy jest to niemożliwe, oddziela się je i ubija przed upływem 2 godzin.

3. Zwierzęta dostarczone do ubojni niezdolne do samodzielnego poruszania się:

- 1) nie powinny być przeciągane na stanowisko ubojowe;
- 2) uśmierca się w miejscu, w którym się znajdują;
- 3) uśmierca się na stanowisku ubojowym - w przypadku gdy mogą być przywiezione na miejsce przy użyciu wózka lub ruchomej platformy, a ich transport do miejsca uboju nie spowoduje niepotrzebnych cierpień.

4. Wyładunek zwierząt przeprowadza się:

- 1) przy zastosowaniu pomostów, ramp i trapów wyposażonych w ściany boczne lub poręcze zapobiegające wypadaniu zwierząt, przy czym pomosty, rampy i trapy dodatkowo wyposaża się w podłogę o nachyleniu zapobiegającym upadkom zwierząt;
- 2) przez wyprowadzenie zwierząt pojedynczo - jeżeli jest to konieczne;
- 3) w sposób zapobiegający drażnieniu, płoszeniu i upadkom zwierząt.

5. W czasie wyładunku zwierząt nie podnosi się za głowę, rogi, uszy, kończyny, ogon lub runo w sposób powodujący ból lub cierpienie.

6. Przemieszczanie zwierząt do miejsca uboju lub odpoczynku przeprowadza się ze szczególną ostrożnością przejściami skonstruowanymi:

- 1) w sposób minimalizujący możliwość zranienia zwierząt;
- 2) tak, aby umożliwić wykorzystanie instynktu stadnego zwierząt.

6a. Przyrządy używane do kierowania zwierzętami podczas przemieszczania muszą być przeznaczone jedynie do tego celu, a czas ich stosowania należy ograniczyć do niezbędnego minimum.

6b. Podczas przemieszczania zwierząt nie używa się przyrządów emitujących impulsy elektryczne.

6c. W przypadku dorosłego bydła i świń odmawiających ruchu podczas prowadzonego przemieszczenia dopuszcza się zastosowanie przyrządów emitujących impulsy elektryczne, jeżeli:

- 1) przed tymi zwierzętami znajduje się wolna przestrzeń,
- 2) impuls elektryczny trwa nie dłużej niż 1 sekundę,
- 3) pomiędzy kolejnymi impulsami elektrycznymi jest przerwa,
- 4) impuls elektryczny jest stosowany w mięśnie zadu,

przy czym nie stosuje się powtórnie impulsu elektrycznego, jeżeli nie było reakcji na poprzedni impuls.

7. Zwierzęta niepoddane ubojowi niezwłocznie po przybyciu do ubojni przetrzymuje się w:

- 1) zagrodach i pomieszczeniach zapewniających ich ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, które wyposaża się w:
  - a) podłóżę lub podłogi zapobiegające upadkom zwierząt i niepowodujące urazów - w przypadku kontaktu z nimi,
  - b) wentylację, przy czym w przypadku wentylacji mechanicznej instaluje się dodatkowe urządzenia wspomagające w razie jej awarii,
  - c) sztuczne oświetlenie umożliwiające przeprowadzenie kontroli zwierząt o każdej porze oraz przenośne oświetlenie wspomagające,
  - d) urządzenia do wiązania zwierząt,
  - e) materiały służące jako ściółka dla przetrzymywanych zwierząt;

- 2) polowych miejscach przetrzymywania nieposiadających naturalnej osłony, w których zapewnia się zwierzętom ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, fizycznymi, chemicznymi lub innymi wpływającymi niekorzystnie na ich zdrowie.

8. Zwierzętom przetrzymywanym po wyładunku w ubojni zapewnia się stały dostęp do wody dostarczanej przez urządzenia służące do pojenia zwierząt.

9. Zwierzęta karmi się w 12 godzin po wyładunku, a następnie podaje się pokarm w ilości i czasie dostosowanym do ich gatunku.

10. Zwierzęta przebywające w ubojni powyżej 12 godzin:

1) przetrzymuje się w legowiskach, w których można je uwiązać w sposób pozwalający na przyjęcie przez nie pozycji leżącej;

2) nieuwiązane karmi się w taki sposób, aby mogły jeść, nie przeszkadzając sobie wzajemnie.

11. Niedopuszczalne jest rzucanie i przewracanie pojemników i kontenerów ze zwierzętami. Pojemniki i kontenery powinny być załadowywane i wyładowywane w pozycji horyzontalnej za pomocą urządzeń mechanicznych.

12. Pojemniki i kontenery z perforowanym lub ruchomym dnem wyładowuje się w sposób uniemożliwiający zranienie zwierząt; jeżeli to konieczne, zwierzęta wyładowuje się pojedynczo.

13. Zwierzęta wyładowane z pojemników i kontenerów, przetrzymywane w ubojni, poi się i karmi w sposób określony w ust. 8 i 9.

ZAŁĄCZNIK Nr 2

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I SPOSOBY STOSOWANIA URZĄDZEŃ DO OGLUSZANIA ZWIERZĄT

I.

Urządzenie z zablokowanym bolcem

1. Urządzenie z zablokowanym bolcem ustawia się w pozycji zapewniającej uszkodzenie kory mózgowej przez bolec.

2. Niedopuszczalne jest wykonanie strzału w okolicę potyliczną w przypadku bydła.

3. Strzał wykonuje się w przypadku owiec i kóz mających rogi za podstawą rogów (potylicza) w kierunku nasady języka, a u bezrogich - w najwyższy punkt czaszki (ciemie) w kierunku zgodnym z płaszczyzną przecinającą kąty żuchwy.

4. Po każdym strzale kontroluje się prawidłowe działanie mechanizmu cofającego bolec; w przypadku stwierdzenia nieprawidłowego działania mechanizmu nie używa się go do czasu naprawienia.

5. W przypadku naprawy lub wymiany urządzenia z zablokowanym bolcem zapewnia się sprzęt zapasowy.

II.

Urządzenie udarowe

1. Stosując urządzenie udarowe:

1) używa się wyłącznie przyrządów mechanicznych wymierzonych w czaszkę;

2) używa się naboju o sile zalecanej przez producenta;

3) przykładą się przyrząd do głowy zwierzęcia w taki sposób, aby je ogłuszyć bez złamania kości czaszki.

2. Przy każdym użyciu kontroluje się prawidłowe ustawienie urządzenia.

III.

Palka do ogłuszania

Ogłuszenia dokonuje się w sposób powodujący natychmiastową utratę przytomności zwierzęcia trwającą do jego śmierci.

IV.

Elektronarkoza

1. W przypadku zwierząt ogłuszanych pojedynczo:

1) elektrody przykładą się w sposób zapewniający przepływ prądu przez mózg; miejsca przyłożenia elektrod strzyże się lub zwilża;

2) używa się urządzeń sprzężonych z urządzeniem:

- a) mierzącym opór elektryczny ciała zwierzęcia oraz zapobiegającym aplikacji prądu o parametrach poniżej poziomu wymaganego do skutecznego ogłuszenia,
- b) akustycznym lub wizualnym wskazującym czas aplikacji prądu,
- c) wskazującym napięcie i natężenie pod obciążeniem, umieszczone w sposób widoczny dla obsługującego.

2. W przypadku wodnej kąpieli ogłuszającej drobiu:

1) poziom wody w zbiorniku powinien zapewniać zanurzenie głowy ptaka;

2) stosuje się prąd o natężeniu i czasie wynoszącym co najmniej:

- a) 0,15 A przez 4 sekundy - w przypadku indyków,
- b) 0,13 A przez 6 sekund - w przypadku kaczek i gęsi,
- c) 0,12 A przez 4 sekundy - w przypadku drobiu z gatunku kura domowa,
- d) 0,06 A przez 4 sekundy - w przypadku przepiórek

- a jeżeli stosuje się wyższe od podanego natężenie prądu, powinna nastąpić natychmiastowa utrata świadomości przez zwierzęta trwająca do ich śmierci;

3) zapewnia się napięcie prądu wystarczające do wytworzenia mocy powodującej skuteczne ogłuszenie każdego z ptaków - w przypadku ich grupowego ogłuszania;

4) kontroluje się prawidłowość przepływu prądu oraz połączeń elektrycznych, w tym połączeń i nawilżenia pęt mocujących nogi ptaków;

5) zbiorniki do kąpieli powinny mieć rozmiary i głębokość dostosowane do gatunku ptaków;

6) nie dopuszcza się do przepełnienia zbiorników;

7) elektroda na dnie zbiornika powinna być położona na całej jego długości;

3. Zapewnia się, jeżeli jest to konieczne, ręczne wspomaganie czynności wykonywanych automatycznie.

V.

Dwutlenek węgla

Stosując dwutlenek węgla, zapewnia się:

- 1) co najmniej 70 % koncentrację dwutlenku węgla w komorze do ogłuszania świń;
- 2) komorę oraz mechanizm przenoszący zwierzęta do niej; komora powinna być zaprojektowana, wykonana i utrzymywana w sposób zapobiegający zranieniu świń, ściskaniu ich klatek piersiowych oraz umożliwiającą zwierzętom pozostawanie w pozycji stojącej do czasu utraty świadomości;
- 3) wystarczające oświetlenie komory i mechanizmu przenoszącego zwierzęta do niej tak, aby świnię mogły widzieć otoczenie i inne zwierzęta;
- 4) wyposażenie komory w urządzenie dokonujące pomiaru koncentracji gazu oraz alarmujące za pomocą sygnałów akustycznych i wizualnych spadek jego koncentracji poniżej wymaganego poziomu;
- 5) umieszczenie świń przed wprowadzeniem do komory w zagrodach i kontenerach, w których mogą widzieć inne zwierzęta, a następnie przeprowadzenie do komory przed upływem 30 sekund od ich wejścia do urządzenia;
- 6) przeprowadzenie zwierząt do miejsca maksymalnego stężenia gazu.

ZAŁĄCZNIK Nr 3⁶

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I METODY UŚMIERCANIA ZWIERZĄT

1. Broń palną stosuje się do:

- 1) uśmiercania zwierząt kopytnych w związku ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt;
- 2) zwierząt łownych utrzymywanych na fermach po spełnieniu warunków określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 czerwca 2004 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji i dla produktów z mięsa króliczego i z mięsa zwierząt łownych utrzymywanych na fermach umieszczanych na rynku (Dz. U. Nr 148, poz. 1559);
- 3) uśmiercania, poza ubojnią w celu pozyskania mięsa i skór dzikich zwierząt kopytnych utrzymywanych przez człowieka, wykonywanego za zgodą i pod nadzorem właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii.

2. Do porażenia prądem elektrycznym lub dwutlenkiem węgla stosuje się odpowiednio wymagania określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia w częściach IV i V, przy czym:

1) prąd powinien przepływać przez serce do czasu zatrzymania krążenia i śmierci zwierzęcia;

2) zwierzęta przebywają w komorze wypełnionej dwutlenkiem węgla do czasu stwierdzenia ich śmierci.

3. Stosując komorę próżniową:

1) zwierzęta umieszcza się w hermetycznej komorze, w której próżnia jest osiągana przy użyciu pompy elektrycznej;

2) utrzymuje się próżnię do śmierci zwierząt;

3) zwierzęta dostarczone do uboju oraz trzymane w kontenerach umieszcza się wraz z tymi kontenerami w komorze przystosowanej do tego celu.

ZAŁĄCZNIK Nr 4

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I METODY UŚMIERCANIA ZWIERZĄT FUTERKOWYCH

Zwierzęta futerkowe uśmierca się przez zastosowanie:

1) urządzenia bolcowego penetrującego, ustawionego w sposób pozwalający na uszkodzenie kory mózgowej, przy czym po ogłuszeniu zwierzęta niezwłocznie wykrwawia się;

2) środka znieczulającego w dawce powodującej natychmiastową utratę świadomości, a następnie śmierć;

3) porażenia prądem elektrycznym powodującego zatrzymanie akcji serca, przy czym elektrody przykładają się w sposób umożliwiający przepływ prądu bezpośrednio przez mózg i serce; w przypadku lisów, jeżeli elektrody przykładają się do nosa i odbytu, stosuje się prąd o natężeniu wynoszącym 0,3 A przez co najmniej 3 sekundy;

4) tlenu węgla lub dwutlenku węgla, przy czym:

a) komora, w której zwierzęta są poddawane działaniu gazu, powinna być

zaprojektowana, wykonana i utrzymywana w sposób zapobiegający powstawaniu urazów u zwierząt oraz zapewniający możliwość ich obserwacji,

b) stosuje się stężenie gazu powodujące natychmiastową utratę świadomości i śmierć zwierzęcia; uśmiercanie rozpoczyna się, gdy w komorze zawartość gazu, dostarczanego ze 100 % źródła, wynosi co najmniej 1 % objętości dla tlenu węgla,

c) tlenek węgla produkowany przez przystosowany do tego celu silnik spalinowy może być stosowany wyłącznie w przypadku łasicowatych i szynszyli, po schłodzeniu i przefiltrowaniu oraz gdy jest wolny od drażniących substancji lub gazów; zwierząt nie umieszcza się w komorach przed osiągnięciem 1 % stężenia gazu,

d) wdychany gaz powoduje u zwierząt głębokie znieczulenie, a następnie śmierć,

e) zwierzęta pozostają w komorze do czasu stwierdzenia ich śmierci;

5) dwutlenku węgla - w przypadku łasicowatych i szynszyli;

6) chloroformu - w przypadku szynszyli, przy czym:

- a) komora powinna być zaprojektowana, wykonana i utrzymywana w sposób zapobiegający powstawaniu urazów u zwierząt oraz zapewniający możliwość ich obserwacji,
- b) zwierzęta umieszcza się w komorze, gdy występuje w niej nasycony związek chloroformu z powietrzem,
- c) wdychany gaz powoduje głębokie znieczulenie, a następnie śmierć zwierzęcia,
- d) zwierzęta pozostają w komorze do czasu stwierdzenia ich śmierci.

¹ § 8 ust. 2 został uznany za niezgodny z art. 34 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.03.106.1002), a przez to z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 listopada 2012 r. (Dz.U.12.1365). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 31 grudnia 2012 r.

² § 9 ust. 1 pkt 6 dodany przez § 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 sierpnia 2006 r. (Dz.U.06.153.1096) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 12 września 2006 r.

³ § 10 ust. 1 pkt 1 zmieniony przez § 1 rozporządzenia z dnia 16 lipca 2009 r. (Dz.U.09.118.992) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 12 sierpnia 2009 r.

⁴ § 10 ust. 1 pkt 3 zmieniony przez § 1 pkt 2 rozporządzenia z dnia 11 sierpnia 2006 r. (Dz.U.06.153.1096) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 12 września 2006 r.

⁵ Załącznik nr 1 zmieniony przez § 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 11 sierpnia 2006 r. (Dz.U.06.153.1096) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 12 września 2006 r.

⁶ Załącznik nr 3 zmieniony przez § 1 pkt 4 rozporządzenia z dnia 11 sierpnia 2006 r. (Dz.U.06.153.1096) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 12 września 2006 r.